

ACC. N:R M. 15344: 1-5.

Landskap: Skåne Upptecknare: Karl Nilsson, Lund
Härad: Båva Berättare: " " "
Socken: Nerisvåg Berättarens yrke: lantbrukare
Uppteckningsår: 1961 Född år 1881 i Nerisvåg

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Om tobak, dess odling, behandling och
användning. s. 1-5.

LUF 27

4/10-61

Om tobak.

Lag 27

1. I början av 1900-talet brukade lantbrukaren Nils Olsson i Önsvala, Nevishögs socken, odla tobak. En gång, då han skulle sälja ett lass tobak till en uppköpare i Malmö, ville denne inte gärna ta emot det, emedan den var för torr. Nästa lass han sålde till samme uppköpare, hade han blötat med vatten. Den var bra. Den fick han 50 kronor mer för.

4. När man i min barndom skulle kupa t.ex. potatis eller stacka hö på fältet, sade man alltid "hupa".

9. Av tobak använde min far sedan min barndom alltid "Ärligt och gott", Ystad.

10. Vid bjudningar använde han alltid cigarrer men till äldre, enstaka vardagsfrämmande helst pipa. Den lämpade sig bättre till gemytligt vardagssamtal. Cigarrcigaretter såg han aldrig. Han var mycket måttlig rökare. Det var endast efter slutat dagsarbete och under vila på soffan (placerad som kakelugnsbänk) han tog sig en pipa rök, som han nästan strax somnade ifrån ett ögonblick. Detta var ingen brandrisk,

med de långa piporna.

En dräng däremot vi hade 1897, använde snus i munnen.

I min fars barndom synes man icke haft råd att använda tobak mycket. Det skulle ha hänt, att t.ex. 3 personer slog sig tillsammans i ett röklag, varvid den ene skulle röka, den andre lukta och den tredje spotta. Denna sport utfördes i så fall av deltagarna skiftesvis. Njutningsgraden var kanske också i nämnd ordning.

14. Cigaretten tillverkades i min barndom omedelbart före rökningen av åtskilliga rökare, förmodligen av sparsamhetsskäl.

Billig tobak kunde man i vissa fall få köpa. Som biodlare köpte jag hos handlanden Waldemarsson i Staffanstorp till rökning av bin - för att de ej skulle anfälla skötaren vid deras behandling - mycket förlegad tobak för ett mycket billigt pris. För den, som hade små anspråk, var den fullt användbar som njutbart rökverk.

15. Alla de pipor vi hade var mellan 20 och 50 cm långa och av hängande typ, d.v.s. längs bröst och mage med uppåtriktat piphuvud. Sådan pipa såg jag aldrig ynglingar eller kvinnor röka. Dem rökte endast

"mannarna". Piporna köptes i affärerna.

I min barndom på 1890-talet fanns i Örup, Esarps socken, en skollärare, Ekenstierna, som gjorde en mängd pipor, dock endast för egen del. Han hade ett helt litet magasin sådana. På piphuvudena, som då var av trä, gjorde han vackra sniderier, föreställande ekar, ekblad, ekbladsstjärnor på många olika sätt jämte många andra motiv. Någon gång kunde han skänka någon sådan till en god vän. Jag såg en sådan i min ungdom, vackert snidad i ekmotiv, hos min morbror Per Knutsson, hans granne. Den hade han fått av honom.

Min far hade endast 3 å 4 pipor, vilket antal måhända var det högsta vanliga. Piporna tändes i min barndom med en svaveltändstikka med öppen låga. Lågan hade vanligen åstadkommit genom att svaveltändstikkan ströks mot byxbaken.

16. Den nyinköpta kardustobaken tömdes av i ett särskilt för ändamålet anskaffat tobaksschatull. Det vi hade, hade kvadratformig botten om c. 12 cm sida med en låg låda nederst till att tömma den kvarlämnade askan från en föregående rökning i och däröver ett c. 8 cm högt tobaks-

rum, som tillslöts av ett lock på hängslen och med en c. $1\frac{1}{2}$ cm hög sarg. Piprensaren var en enkel ej fullt linjerak ståltråd. Vårt schattull var troligen gjort av far och var sammanfogat medelst fördold sinkning.

17. Med snusning menade man alltid snusets uppdragning i näsan. Eljest "tuggades" snuset, då det i så fall lades innanför i regel nedanläppen, där det allt emellanåt vändes med tungan men i övrigt fick ligga tämligen orört, tills man - helst utomhus - t.ex. strax före en måltid med ena pekfingret rensade det undan och slängde det bort. Denna procedur föreföll icke tilltalande för vanligt folk.

Jag har visserligen hört om någon enstaka kvinna, att hon skulle ha brukat snusa, men jag minns ej med säkerhet vem.

18. Snusdosorna tillverkades ofta av allmogen själv och såldes eller byttes inom den. Sålunda sålde min far som 15-åring 3 st snusdosor: en den 7 jan. 1843 för 24 styver, en den 5 juni s.å. för 12 styver och en åvhorn den 10 sept. s.å. för 12 styver. Tydligen hade han själv till-

verkat dem, ty han hade inte köpt dem. Se Nils "Åkessons kassa bok" på Folklivsarkivet.

20. I det allra närmaste alla inom vår jordbruarekrets, som använde tobak i min barndom, använde den till rökning. Men min farbror Håkan i Nevishög 4, vars hustru inte tålde tobaksrök, övergick av denna orsak vid sitt giftermål till att tugga tobak.

24. I min barndom hände det, att pojkar av självsvald gav hästar tobak, som dessa ej reagerade mot. När sålunda en pojke en gång fick se en grå häst, som min far hade köpt c. 1885 och som han kände igen, klappade han den och utbrast: "Han kan äta tobak".

Följande torde kunna visa, hur en icke-snusare också kunde snusa. Under sin verksamhetstid träffade min far ofta "sockenmannarna", varibland ofta även fanns sådan, som brukade snusa. Denne bjöd bussigt hela laget på snus. Far, som aldrig snusade, tog artigt sin, ehuru minimala, nypa av det. Sedan torkade han så fullständigt som möjligt av allt snuset från fingrarna. Därefter snusade han symboliskt, d.v.s. han luktade på fingrarna. - Och så nös han.

.oOo.